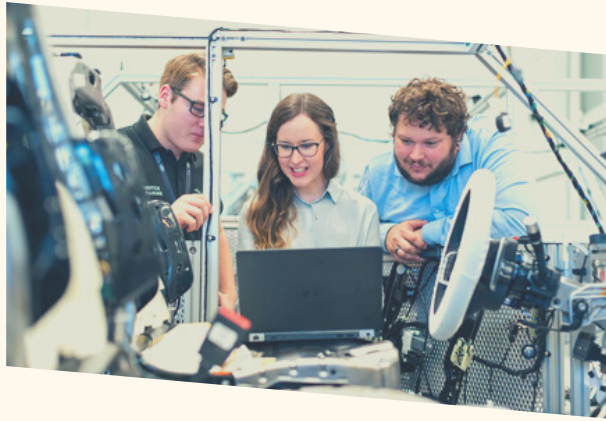

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Gençliğin Gücünü Harekete Geçirmek:

Türkiye’de Eğitimde ve İstihdamda Olmayan
Gençler (NEET) Üzerine Bir İnceleme & Gençlerin
Aktif Katılımını Teşvik Eden Politika ve Sivil
Toplum Modelleri

ÖZET

EKİM 2020

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Bu yayın Avrupa Birliđinin maddi desteği ile hazırlanmıştır.
İçerik tamamıyla Kalkınma Analitiđi Araştırma ve Eğitim
Derneđinin sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliđinin
görüřlerini yansıtmak zorunda değildir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu araştırma, Development Analytics ile YGA'nın (Young Guru Academy) ortaklaşa yürüttüğü "Türkiye'de Gençlerle Çalışan Sivil Toplum Kuruluşlarında Savunuculuk Kapasitesinin Geliştirilmesi: STK'ların Araştırma Yoluyla Desteklenmesi" adlı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Proje, Avrupa Birliği desteğiyle T.C. Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı tarafından yürütülen "Sivil Toplum Destek Programı" ikinci dönemi kapsamında finanse edilmiştir. Rapor; Türkiye'de eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede olmayan gençler üzerine analitik ve akademik araştırmalara katkı sağlama, mevcut STK'lar arasında gençlerin güçlendirilmesine yönelik modelleri araştırma ve politika yapımcılar için bu modelleri ön plana çıkarma amacını taşımaktadır.

Türkiye, demografik geçiş süreci yaşayan genç ve dinamik nüfusa sahip olmasına rağmen, ülkede en az her dört gençten (15-29 yaş) biri eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede (NEET) yer almamaktadır. Türkiye, diğer OECD üye devletleri arasında en yüksek NEET oranına sahip olmanın yanı sıra genç erkek ve kadınlar arasında kayda değer şekilde yüksek olan NEET oran farkına sahiptir. Bu rapor, NEET gençliğinin zaman kullanımını, iş gücüne katılımını ve sivil toplum katılımını incelerken bir yandan da Türkiye'deki NEET konusuna ışık tutmayı ve özellikle cinsiyet boyutu çerçevesinde bu gençlerin profillerine ve NEET olmanın belirleyici faktörlerine dair daha detaylı bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Bu profilleri analiz etmek için çalışmada üç ana veri kaynağı kullanılmaktadır: Tamamı TÜİK tarafından toplanan Türkiye Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2017), Türkiye Hane Halkı İşgücü Araştırması (2017) ve Türkiye Zaman Kullanımı Araştırması (2015). Raporun ikinci kısmı ise NEET gençliğinin sorunlarını ele alan modellere ve politikalara odaklanmaktadır.

NEET gençliğinin dörtte üçünün kadın olduğu Türkiye'de cinsiyet, NEET'in önemli belirleyici faktörüdür. NEET statüsünü belirleyen bir diğer önemli faktör, gençlerin Türkiye'de yaşadığı coğrafi bölgedir; zira Türkiye'de NEET olma ihtimali en yüksek olan gençler Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır. Eğitim durumu da NEET statüsü ile bağlantılı önemli bir faktör iken, hanenin varlık durumu NEET olmayla daha az ilişkilendirilmektedir. NEET kadınları ile erkekleri arasında bazı özellikler ortak olmasına rağmen yaş ve demografi hususunda bu iki grup arasında farklılık bulunmaktadır. Alınan eğitimin, NEET açısından kadınlarda yarattığı fark erkeklerde yarattığı farktan çok daha fazla olmasına rağmen düşük eğitim düzeyi veya kötü sağlık durumu gibi bazı bireysel özellikler, hem genç erkeklerde hem de genç kadınlarda NEET olma ihtimalini artırmaktadır. Genç NEET erkeklerinin neredeyse tamamı (%93) ebeveynleriyle birlikte yaşarken NEET kadınlarının sadece üçte biri ebeveynleriyle yaşamaktadır. Türkiye'deki NEET kadınları çoğunlukla (%66 oranında) evlidir.

- **Zaman Kullanım Kalıpları:** Zaman Kullanım Anketi (ZKA) (2015) verilerine göre NEET kadınları ile erkekleri arasındaki zaman kullanım biçimleri birbirinden tamamıyla farklıdır. NEET kadınlarının ev işi (ücretsiz çalışma) için harcadığı ortalama zaman, NEET olmayan kadınların ve NEET olmayan erkeklerin istihdam faaliyetleriyle neredeyse aynıdır. NEET erkekleri ise zamanlarının çoğunu boş vakit ve uyku ile geçirmektedir. Dolayısıyla NEET statüsündeki genç kadınlar, tam olarak işsiz sayılamazlar; çoğu zaman ev işleri veya ücretsiz bakım işleri ile uğraşmaktadırlar. Bir kadının eğitim durumu (hanenin varlık durumundan veya eşinin eğitim seviyesinden daha ağırlıklı olmak üzere), zamanının çoğunu ev işlerine ayırıp ayırmadığının göstergesidir.
- **İşgücü Piyasasına Tutunma:** Hane Halkı İşgücü Anketi (HİA) 2017 verilerine göre Türkiye’de NEET gençlerin önemli bir kısmı geçmiş iş deneyimine sahipken günümüzde NEET gençlerin çoğunluğu (%63,5) iş aramamakta veya iş kurmak dahi istememektedir. Bu bulgu, daha çok kadınlardan kaynaklanmaktadır: NEET genç kadınların çoğunluğu iş aramamakta veya fırsat bulsalar bile iş kurmayı istememektedir. Erkekler içinse bu durum söz konusu değildir. İş aramama sebepleri genç NEET erkekleri ile kadınları arasında farklılık göstermektedir: Kadınlar için iş aramama için gösterilen sebeplerin çoğu ev işleriyle ve çocuk ya da bakıma muhtaç yetişkinlere bakmakla ilgilidir. NEET bireylerin eğitim seviyeleri, işgücü piyasasına tutunma konusunda özellikle kadınlar ve üniversite eğitimini tamamlayanlar için fark yaratmaktadır.
- **Sivil Topluma Katılım:** Türkiye’de gençlerin sivil topluma katılımı da kritik ölçüde düşüktür. Küresel literatürdeki bulgulara benzer diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de düşük ekonomik katılım ile düşük sivil toplum katılımı arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Gençlerin sivil topluma katılımları, diğer Avrupa ülkelerine nazaran Türkiye’de daha düşüktür. Türkiye’deki genç bireyler, çok düşük seviyelerde sivil katılım gösterirken NEET gençliği bu konuya çok daha uzak kalmaktadır. NEET gençler ile NEET olmayan gençler arasındaki en büyük fark da STK üyeliği noktasında ortaya çıkmaktadır. Türkiye’deki gençlerin halihazırda düşük olan gönüllülük faaliyetlerine katılımı, NEET gençlerde daha da düşük seviyelerde seyretmiştir. Sivil topluma katılım; genç erkekler, daha ileri yaştaki gençler, yüksek eğitilmiş gençler ve daha varlıklı yaşam süren gençler arasında daha yüksektir. Diğer bireysel ve hane halkı özellikleri sabit tutulduğunda eğitimde, istihdamda veya yetiştirmede yer almamanın (NEET olmanın) sivil topluma katılımı olumsuz bir şekilde bağlantılı olduğu anlaşılmıştır.

NEET Gençlerin Ekonomik Maliyeti ve Gençleri Faaliyete Geçirme Politikaları

NEET olmak, birey ve toplum açısından ciddi maliyetlere yol açmaktadır. Gelecekteki istihdam edilebilirlik ve bireylerin gelirleri üzerinde NEET’in zarar verici ve kalıcı etkileri olmaktadır. Yüksek NEET seviyelerinin sosyal maliyeti de söz konusudur. Dezavantajlı bir geçmişten gelme olasılıkları düşünüldüğünde NEET gençleri, çoğu zaman sorunlu psiko-sosyal sonuçlarla karşı karşıya kalırlar. NEET gençlerin ekonomik maliyetinin tahmini,

genellikle kamu finansman maliyetleri ile kaynak maliyetleri üzerinden yapılır. NEET gençlerin maliyet tahminlerinde kullanılan mevcut yöntemler aracılığıyla yürüttüğümüz ve NEET gençlerin çalışsalardı alabilecekleri maaş gelirlerine bakarak bir tahminde bulunduğumuz bu rapor sonucunda, 2017 itibarıyla, NEET genç kadınların maliyetinin GSYİH'in yüzde 1,62 ila 2,49 aralığında olduğu, NEET genç erkeklerin maliyetinin ise bu değerlerin yarısından daha az olup yüzde 0,67 ila 0,74 aralığında değişkenlik gösterdiği anlaşılmıştır. Raporun 3.1. NEET Gençlerine Ekonomik Maliyetinin Hesaplaması bölümünde detaylı bir şekilde ele alınacağı üzere, kadınlar arasında NEET oranı daha yüksek olduğundan, NEET kadınların maliyetinin NEET erkeklerin maliyetinden daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

NEET Gençlere Yönelik Politikaların Kapsamı

Gençlerin ekonomik ve sosyal katılım oranlarının düşük olması, hükümetler için büyük bir zorluk yaratmaktadır. Bu bağlamda literatürdeki sosyal yatırım yaklaşımı, genç işsizlik oranlarının yükselmesi ve okulu yarım bırakma oranının artması gibi yeni sosyal risklerin tartışıldığı ve de yeni refah devleti yaklaşımının önerildiği önemli bir yol sunmaktadır.¹ Sosyal müdahale tasarımının savunuculuğunu yapan bu yaklaşım, beşeri sermayenin seviyesini ve yeteneklerini nesiller boyu korumayı, refah devletleri aracılığıyla işgücü piyasasına istikrar kazandırmayı ve vatandaşlarına herhangi bir sosyal ya da ekonomik engel olmaksızın potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için işgücü piyasasında bir tampon bölge oluşturulmasını savunmaktadır.² Öte yandan bu konuyu Türkiye bağlamında daha kapsamlı incelediğimizde gençlerin yaşadığı zorluklara yönelik belli başlı politikaların var olduğunu görmekteyiz; ancak NEET gençlerin becerilerini sürdürülebilir bir şekilde geliştirmesine, işgücü piyasası koşullarının/fırsatlarının iyileştirilmesine ve NEET gençleri arasındaki cinsiyete dayalı ayrışmaya dair yeterli vurgu yapılmamaktadır. NEET gençlerin sorunlarına yönelik politikalara genel bir bakış sunan bu rapor kapsamında; aktif işgücü piyasası politikalarına (AİPP), sosyal bakım hizmetlerine, engelli bireylerin istihdam fırsatları ile eğitim seviyelerine ve de gençlerin sivil toplum katılımına dair ayrıntıları incelemeye çalışacağız. NEET sorunlarını çözebilecek bu politika uğraşlarına rağmen rapor, bu politika uğraşlarının cinsiyetçi bir özellik taşıdığını ve kadınları işgücü piyasasında arka planda tuttuğunu, dolayısıyla da gençlerin heterojen yapıdaki ihtiyaçlarına cevap vermek adına farklı yaklaşımlar benimsenmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Gençliğin Pozitif Gelişimi için Alternatif STK Modelleri

Gençlerin katılımını sağlamak adına gençlik STK'larının halihazırda uyguladığı alternatif modeller, keşfe değer olmaktadır. Sivil toplumdaki bu alternatif modeller, politika tartışmalarına katkı sağlayacak faydalı birer kaynaktır. Sivil toplum kuruluşları (STK'lar), gençlerin toplumda faal olmasını ve güçlenmesini sağlayan önemli oyunculardandır. Bu çalışma kapsamında Türkiye'den 4 gençlik STK'sı belirlendi ve bu STK'ların faaliyet modellerini birer vaka çalışması olarak inceleyerek toplumdaki gençlerin ekonomik ve sosyal katılımlarını nasıl artırdıklarını görünür kılmak amaçlandı. Seçilen vaka çalışmaları

şu şekildedir: Young Guru Academy (YGA), Kızlar Atakta Projesi, Toplum Gönüllüleri Vakfı ve TOY Gençlik Derneği. Bu STK'ların her birinin, farklı operasyon/faaliyet modelleri, gençleri etkinliklerine dahil etmede farklı yolları ve farklı hedef/yararlanıcı kitlesi bulunmaktadır. Spesifik olarak NEET gençliğini hedef almamalarına ve onlarla çalışmamalarına rağmen bu STK'lar, gençlerin katılımı ve güçlendirilmesine dair pozitif modeller teşkil etmekte, gençliği topluma katmak ve daha aktif vatandaşlar olmalarını sağlamak üzere fırsatlar sunmaktadır. Raporun son kısmı, gençliğin pozitif gelişimi ve güçlendirilmesi hususundaki başlıca tanımlamalardan yola çıkarak işgücü piyasası ve daha geniş kapsamda sivil toplum eylemlerindeki gençlik faaliyetlerini artırmanın yollarını ele alacaktır. Bu noktada yine seçili gençlik STK'ların modelleri göz önünde bulundurulacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

